

**WESTERN BALKANS AT THE CROSSROADS:
DEMOCRATIC BACKSLIDING
AND EXTERNAL ACTORS' INFLUENCE**

Zapadni Balkan na raskrižju: Demokratsko nazadovanje i utjecaj vanjskih aktera

Završno izvješće

Urednice: Markéta Slavková, Anja Grabovac, Tamara Grabovac

kolovoz 2023. godine

Zapadni Balkan na raskrižju: Demokratsko nazadovanje i utjecaj vanjskih aktera
Završno izvješće

Urednice: **Markéta Slavková, Anja Grabovac, Tamara Grabovac**

Znanstveni savjetnik: **Adnan Huskić**

Autori: **Vlora Rechica, Klodiana Beshku, Višeslav Raos,**

Vladimir Vučković, Srećko Latal, Nemanja Stankov,

Shpat Balaj, Adnan Huskić, Markéta Slavková, Anja Grabovac,

Tamara Grabovac

Korektura: **Tamara Grabovac**

Izdavač: **Institut za sigurnosne studije u Pragu (Prague Security Studies Institute, PSSI), Prag, kolovoz 2023. godine**

Publikacija je nastala u okviru projekta „**Demokratsko nazadovanje i utjecaj vanjskih aktera**“ PSSI-a uz potporu Nacionalne zaklade za demokraciju.

© PSSI 2023

The Prague Security Studies Institute, Pohořelec 6

118 00 Prague 1, Czech Republic

www.pssi.cz

Albanija

(status zemlje kandidatkinje za članstvo u EU-u
dodijeljen 2014. godine)

Albanija usred utjecaja vanjskih aktera. Inicijativa Otvoreni Balkan: ruski trojanski konj ili brži pristup regionalnoj suradnji?

Autorica: **dr. Klodiana Beshku**

predavačica i istraživačica, Odjel za političke znanosti, Sveučilište u Tirani, Albanija

Sažetak

Izlaganje analizira poziciju Albanije u središtu političke „šahovske ploče“ koju su stvorili najutjecajni vanjski akteri na Zapadnom Balkanu nakon EU-a i SAD-a, a to su: Rusija, Kina, Turska i Arapske zemlje Perzijskog zaljeva. Prvo, ova analiza ispituje položaj Albanije među tim različitim akterima koje kategorizira kao benigne ili maligne u odnosu na Albaniju. Također istražuje višeznačne pozicije Albanije u kontekstu regionalne dinamike na Zapadnom Balkanu. Drugo, izlaganje rasvjetljava način na koji je

inicijativa Otvoreni Balkan (OB) oblikovala ove regionalne odnose. Treće, fokusira se na nastojanja Albanije da postane ključni regionalni akter na svom putu europskih integracija kroz Berlinski proces i u posljednje vrijeme kroz inicijativu Otvoreni Balkan. I na kraju, posljednji dio analize povezuje vanjske aktere - uglavnom Rusiju - s infiltracijama kroz inicijativu Otvoreni Balkan, uplitanjem i promicanjem specifičnih interesa unutar zemlje.

Preporuke o politici

- ✘ Albanija ima bliže gospodarske odnose s Turskom, što se očituje u značajnim ulaganjima Turske u Albaniju, koja, međutim, u isto vrijeme nameće i političke uvjete. Iz toga proizlazi da bi Albanija trebala razviti istinsku autonomiju bez obzira na potrebu za stranim ulaganjima, i to širenjem ove potrebe prema drugim silama kao što su EU, Kina i UAE.
- ✘ Potrebno je razmotriti veću transparentnost inicijative Otvoreni Balkan. Jedan od mogućih pristupa mogao bi biti otvaranje službene web stranice inicijative, na kojoj bi se prikazivala postignuća ove inicijative i kroz koju bi inicijativa bila dostupna stručnjacima za savjetovanje, kao i javnosti za dobivanje važnih informacija.
- ✘ Zbog osjetljivog statusa koji uključuje neke zemlje Zapadnog Balkana, politički su čelnici za ovu regionalnu inicijativu trebali osigurati opsežniju potporu svojih građana odozdo prema gore. Trebalo je uključiti ili pripremiti građane i prije pokretanja ovih inicijativa, kako bi se smanjila visoka polarizacija koju su inicijative izazvale u balkanskim društvima. Dakle, potrebno je osigurati veću transparentnost i javni dijalog.

- ✘ Među stručnjacima je vidljiv osjećaj tjeskobe u vezi s potencijalnim ekonomskim i sigurnosnim nedostacima koje bi inicijativa Otvoreni Balkan mogla donijeti Albaniji. Vrlo je važno poticati rasprave o ovoj temi na stručnoj razini, posebno imajući u vidu da se od zemalja Zapadnog Balkana očekuje postupno otvaranje tržišta prema regiji, a potom i prema zemljama članicama EU-a. Takve rasprave ne samo da bi koristile društvu rješavanjem problema, već bi također omogućile Vladi da se pozabavi problemima građana i bolje pripremi javnost za budućnost u okviru EU-a.
- ✘ Europska se unija i dalje doživljava kao jamac mira i stabilnosti u regiji; te bi se stoga trebala više uključiti u inicijativu Otvoreni Balkan, a s ciljem smirivanja zabrinutosti oko ruskog uplitanja u regiju preko ove inicijative.

Bosna i Hercegovina

*(status zemlje kandidatkinje za članstvo u EU-u
dodijeljen 2022. godine)*

Bosna i Hercegovina: Geopolitički sukobi potiču lokalne, regionalne krize

Autor: **mr. Srećko Latal**

*viši analitičar i istraživački novinar, Balkanska istraživačka mreža / Balkans Investigative Reporting Network (BIRN),
Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

Sažetak

Bosna i Hercegovina (BiH) je tijekom proteklog desetljeća tonula sve dublje u veliku krizu nastalu uslijed rastućih unutarnjih političkih podjela. Stalno slabljenje prisutnosti EU-a na Balkanu posljednjih godina i mjeseci učinilo je BiH još osjetljivijom na utjecaje dva glavna regionalna centra moći – Beograda i Zagreba – kao i drugih geopolitičkih aktera, prvenstveno SAD-a, Rusije, Turske i Kine, ali i Irana i Arapskih zemalja Perzijskog zaljeva. Ovaj rad daje pregled različitih interesa i djelovanja ključnih unutarnjih i vanjskih aktera. Također objašnjava kako su te sukobljene politike, kao i dramatične demografske promjene, promijenile krhku etnopolitičku ravnotežu u zemlji, koju je Daytonski mirovni sporazum pokušao uspostaviti 1995. godine. Ta neravnoteža između izvornih odredbi Daytonskog

mirovnog sporazuma i trenutne demografske i političke stvarnosti na terenu naposljetku je ugrozila organizaciju i provedbu posljednjih općih izbora. Tijekom 2022. i 2023. godine ovakva situacija natjerala je visokog predstavnika u BiH Christiana Schmidta da u više navrata koristi svoje izvršne ovlasti kako bi osigurao održavanje i provedbu općih izbora, koji su na kraju i održani u listopadu 2022. Ovo izlaganje objašnjava kompliciranu političku situaciju koja je nastala nakon izbora te skicira ključne scenarije koji bi se mogli razviti u bliskoj budućnosti u BiH i ostatku regije (Središnje izborno povjerenstvo BiH, 2022.). Uz to, nudi nekoliko ključnih preporuka o tome kako zaustaviti i, nadamo se, preokrenuti krizu u BiH i spriječiti novo etničko nasilje na Balkanu.

Preporuke o politici

- ✘ Europska unija hitno bi trebala promijeniti pristup proširenju EU-a za balkanske zemlje, koji bi uzeo u obzir rezerve i potrebe i Balkana i zemalja EU-a. Bilo da se zove „postupno pristupanje“ ili „privremeno članstvo“, ovaj bi novi pristup trebao omogućiti svim zemljama aspiranticama za članstvo u EU-u (uključujući čak i Tursku, Ukrajinu i Moldaviju) pristup strukturnim fondovima EU-a u ranoj fazi, ali bez davanja prava glasa do uspješnog zaključenja procesa (i samo u područjima gdje je zemlja kandidatkinja uspješno završila proces). Ovaj bi pristup trebao biti prihvatljiviji i za zemlje EU-a i za zemlje Balkana budući da je primarni predmet interesa prvih glasačko pravo, a drugih stjecanje više sredstava i ekonomske stabilnosti (Bonomi et al, 2020.).
- ✘ U kasnijoj fazi, Unija bi trebala razmotriti promjenu procedure kako bi omogućila glasovanje kvalificiranom većinom u svim međufazama procesa pristupanja EU-u. Ova promjena ne samo da bi pojednostavila pravne procedure, već bi također spriječila članice EU-a u da članstvo koriste za ucjenjivanje zemalja aspirantica da popuste u neriješenim bilateralnim sporovima (Cvijić, 2019.).
- ✘ Umjesto opsežnih i nerealnih popisa reformi, Unija bi trebala pripremiti posebne pojedinačne akcijske planove za BiH i sve druge zemlje aspirantice, koji bi trebali biti prilagođeni specifičnostima svake zemlje ponaosob i koji bi određivali maksimalno jednu ili dvije velike reforme istodobno, kao i konkretne i neposredne prednosti od provedbe tih reformi. Ovakav je pristup neophodan, posebno u ranim fazama proširenja, imamo li u vidu nedostatak političke volje, kao i značajno smanjen tehnički i zakonodavni kapacitet u nekim od zemalja aspirantica, poput BiH. Razvijanjem takvih planskih programa, EU bi odustala od modela poznatog pod nazivom „balkanska regata“ (po načelu „tko prvi djevojci, njegova djevojka“), koji je uveden još u ranoj fazi s ciljem poticanja konkurencije, ali je uglavnom samo izazvao dodatne tenzije u ionako napetoj regiji.
- ✘ Sjedinjene Države trebale bi preuzeti vodstvo u nastojanjima, koordiniranim s EU-om i OHR-om, na poticanju velike političke i administrativne reforme Daytonskog sporazuma, čime bi se eliminirali preostali pravni propusti, nepreciznosti i nejasnoće. Taj paket mjera uključivao bi nastavak reforme izbornog sustava u BiH, posebno u vezi s izborom članova Predsjedništva BiH. Izborna reforma trebala bi osigurati poštivanje presuda Europskog suda za ljudska prava (ECHR), kao i Ustavnog suda BiH vezano uz legitimno predstavljanje etničkih skupina u državnim i entitetskim organima. Da bi se ovom reformom postigli željeni rezultati, bh. političarima potrebno je najmanje nekoliko godina za temeljite javne konzultacije i pregovore, što bi se moglo organizirati tako da se lokalni izbori, koji se trebaju održati 2024. godine, odgode za dvije godine i održe iste godine (ali ne na isti dan) kao i opći izbori 2026. godine. Samim odgađanjem lokalnih izbora ostvarila bi se jedna od reformi o kojoj već godinama intenzivno razmišljaju stručnjaci upozoravajući da se prema sadašnjem izbornom sustavu u BiH svake dvije godine održavaju lokalni ili opći izbori, što gotovo da ne ostavlja vremena za bilo kakve ozbiljne političke reforme.

Hrvatska (članica EU-a od 2013. godine)

Hrvatska: stabilna saveznica Zapada i poprište vanjskih nadmetanja

Autor: **izv. prof. Višeslav Raos**

izvanredni profesor komparativne politike na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Sažetak

Ovo izlaganje daje pregled glavnih vanjskih, nezapadnih aktera u Hrvatskoj, uključujući Rusiju, Kinu, Tursku i Arapske zemlje Perzijskog zaljeva. U radu se navode izvori i metode korišteni za prikupljanje i vrednovanje podataka. Rad, nadalje, akcentuira stanje demokracije u zemlji, na koje najviše utječu unutarnja dinamika i dominantan položaj vladajuće stranke. Pojedinačno je analiziran svaki vanjski akter i njegov utjecaj na Hrvatsku. Ruski je utjecaj ograničen od početka invazije na Ukrajinu, dok Kina svoju gospodarsku prisutnost nije uspjela pretočiti u kulturni i politički utjecaj. Turska ima najkompleksniju politiku,

koja se oslanja na kombinaciju ulaganja i meke moći u nastojanjima da dopre do hrvatske muslimanske zajednice. Utjecaj Zaljevskih zemalja je ograničen, osim Katara i njegove uloge u osiguravanju alternative ruskom plinu. Preporučuje se da Hrvatska smanji svoju ovisnost o ruskim energentima i poveća napore na očuvanju neovisnosti medija i učinkovitosti pravosuđa u borbi protiv lažnih vijesti i korupcije. Uspješan obračun s korupcijom bit će najbolji lijek protiv utjecaja neliberalnih i autoritarnih vanjskih aktera.

Preporuke o politici

- ✘ Ovisnost o ruskim energentima je smanjena i trebala bi se dodatno smanjiti nakon početka agresije Rusije na Ukrajinu.
- ✘ Hrvatska bi trebala slijediti napore Europske komisije i NATO-a da razvije infrastrukturne veze za plin, naftu i električnu energiju isključivo preko zemalja članica.
- ✘ Hrvatska bi trebala pojačati vlastite napore u očuvanju neovisnosti medija i učinkovitosti pravosuđa, čime bi povećala kapacitete za borbu protiv lažnih vijesti i korupcije.
- ✘ Uspješno hvatanje u koštac s korupcijom bit će najbolji lijek protiv utjecaja neliberalnih i autoritarnih vanjskih aktera.

Kosovo

(zahtjev za članstvo u EU-u podnijet 2022. godine)

Razumijevanje ključnih igrača i utjecaja vanjskih aktera na Kosovo

Autor: **Bc. Shpat Balaj**

istraživač, Kosovski centar za sigurnosne studije / Kosovar Centre for Security Studies (KCSS)

Sažetak

Izlaganje se bavi ispitivanjem vanjskih utjecaja na Kosovo i načina njihove manifestacije. Fokusira se na ključne igrače kao što su Turska, Rusija, Kina, Arapske zemlje Perzijskog zaljeva, EU i SAD i ocjenjuje njihovi politički, gospodarski i društveni utjecaji na Kosovo. U radu se ističe da je povijesni kontekst u kojem je nastala država Kosovo odredio percepciju vanjskih utjecaja u zemlji.

Podrška Zapada naporima Kosova u izgradnji države i demokratizaciji rezultirala je internalizacijom zapadnog utjecaja u kosovskim institucijama. Međutim, zemlje koje ne priznaju neovisnost Kosova predstavljaju politički izazov za zemlju. Studija rasvjetljava utjecaj koji zemlje poput Turske i Zaljevskih zemalja imaju na Kosovo, prvenstveno u pogledu ideologije i identiteta.

Preporuke o politici

- ✘ Rezultat bilo kojeg rješenja između Kosova i Srbije mora biti priznanje Kosova od strane Srbije i pet zemalja EU-a koje još nisu priznale neovisnost zemlje, te izgledi ubrzanog članstva u organizacijama kao što je NATO, kako bi se spriječilo potkopavanje stabilnosti Kosova i regije uslijed stranih utjecaja.
- ✘ Trebalo bi uspostaviti mehanizam dijaloga između institucija i zajednice kosovskih Srba kako bi se riješila pitanja od zajedničkog interesa i osiguralo njihovo puno sudjelovanje u procesima donošenja odluka.
- ✘ Institucije na Kosovu trebaju implementirati ciljane obrazovne kampanje, programe medijskog opismenjavanja i partnerstva s lokalnim nevladinim organizacijama i organizacijama civilnog društva kako bi se smanjio utjecaj propagande u lokalnim zajednicama.
- ✘ Vlada Kosova trebala bi razviti sveobuhvatnu strategiju komunikacije i podizanja svijesti koja bi imala za cilj jačanje otpornosti zajednice, institucija i nevladinih aktera na učinke stranog utjecaja.
- ✘ Institucije Kosova i lokalne vjerske zajednice moraju preuzeti odgovornost za zaštitu i očuvanje vjerske i kulturne baštine lokalnih zajednica u zemlji, te osigurati potporu vjerskim slobodama, kako bi se očuvalo višereligijsko društvo. U tom pogledu, državni i vjerski poslovi moraju ostati jasno odvojeni. Moraju se uložiti veći napor da se prekinu veze između različitih vjerskih programa i političkih programa koji izazivaju podjele.
- ✘ Kosovske institucije moraju osigurati transparentnost i odgovornost u gospodarskim projektima koji uključuju strane ulagače da bi se izbjeglo projiciranje stranog utjecaja na političke, gospodarske i kulturne projekte.

Crna Gora

*(status zemlje kandidatkinje za članstvo u EU-u
dodijeljen 2010. godine)*

Demokratske ranjivosti malih sustava: utjecaj vanjskih aktera u Crnoj Gori

Autor: **dr. Nemanja Stankov**

istraživač na Sveučilištu Crne Gore, Crna Gora

Sažetak

Ovo izlaganje ispituje kontekstualne uvjete koji su stranim akterima, prvenstveno Rusiji i Kini, omogućili da utiču na razvoj demokratskih procesa u Crnoj Gori. Autor razrađuje tezu da su rasponu utjecaja pomogli: 1.) problem državnosti – neriješeno pitanje državnosti Crne Gore bazirano na identitetski utemeljenoj društvenoj polarizaciji „mi“ protiv „njih“ i 2.) djelomični neuspjeh konkurentskih vanjskih utjecaja EU-a utemeljenih na politici uvjetovanja. Kako bi ilustrirao kako se ti procesi odvijaju, autor navodi pojedinosti o nekoliko načina koje je Rusija koristila za

stjecanje političke moći: uplitanje u neuspjeli državni udar 2016. godine, nezakonito financiranje stranaka i, između ostalog, stvaranje špijunskih i obavještajnih mreža. U slučaju Kine, ovaj rad donosi pregled glavnih infrastrukturnih projekata financiranih kineskim državnim kreditima, uglavnom obavijenih velom tajne, i spornih procedura javne nabave. Usporedbe radi, i ruski i kineski kanali utjecaja pokazali su se štetnima za razvoj demokratskih procesa u Crnoj Gori. Ključna razlika je u tome što rusko uplitanje, za razliku od kineskog, karakterizira zla namjera.

Preporuke o politici

- ✘ Povećati broj i prisustvo međunarodnog osoblja u Delegaciji EU-a u Crnoj Gori. Pristupni pregovori često su se oslanjali na doprinose ključnih stručnjaka iz zemalja članica EU-a, te bi njihove stalne pozicije u Crnoj Gori signalizirale ponovo potvrđeno opredjeljenje na integraciju Crne Gore u EU.
- ✘ Povećati učestalost sastanaka Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Europske unije i Crne Gore pri Europskom parlamentu (SAPC), po mogućnosti uspostavljanjem stalnog međunarodnog administrativnog tijela u zemljama kandidatkinjama.
- ✘ Dopuniti polugodišnji Samit EU-Zapadni Balkan godišnjim posjetom povjerenika za susjedstvo i proširenje EU-a zemljama kandidatkinjama.
- ✘ Raditi na usvajanju jedinstvenog pristupa EU-a i SAD-a demokratskom razvoju Zapadnog Balkana.
- ✘ Poduzeti dodatne korake za reafirmaciju Berlinskog procesa u vezi s inicijativom Otvoreni Balkan.
- ✘ Crna Gora treba ponovno potvrditi svoju predanost ulasku u EU i osmisliti nacionalnu strategiju za borbu protiv antizapadnog raspoloženja.

Sjeverna Makedonija

(status zemlje kandidatkinje za članstvo u EU-u
dodijeljen 2005. godine)

Ranjive demokracije: Učinak stranog utjecaja na politički i društveni život u Sjevernoj Makedoniji

Autorica: **mr. Vlora Rechica**

voditeljica Centra za parlamentarnu potporu i demokratizaciju, Institut za demokraciju Societas Civilis Skoplje/IDSCS, Skoplje, Sjeverna Makedonija

Sažetak

Ovaj rad analizira učinke stranog utjecaja na politički i društveni život u Sjevernoj Makedoniji, fokusirajući se na učinke produženog procesa integracije u EU nasuprot utjecajima nezapadnih aktera, posebice Rusije, Kine, Turske i Arapskih zemalja Perzijskog zaljeva. Izlaganje se prvenstveno fokusira na političke i društvene oblike vanjskog utjecaja, te predstavlja analizu osjetljivosti političkih subjekata i građana na vanjske utjecaje, i istražuje kako ponašanje političkih stranaka pridonosi polarizaciji i potkopavanju napora Sjeverne Makedonije

na demokratizaciji. Analiza koristi dostupne podatke ispitivanja javnog mnijenja i referentnu literaturu, uključujući medijske izvore. Općenito, istraživanje pokazuje da frustracija zbog „blijedećih“ obećanja o EU-u otvara dodatni prostor za potencijalni maligni utjecaj na politički i društveni život zemlje, koji ima udio u postojećim gospodarskim izazovima i ionako niskom povjerenju u demokratske institucije, te dodatno dovodi u pitanje proces demokratizacije u Sjevernoj Makedoniji.

Preporuke o politici

- ✘ EU mora razviti bolju komunikacijsku strategiju za ulaganja, pomoć i potporu Sjevernoj Makedoniji. Iako je pomoć EU-a bila daleko značajnija za vrijeme pandemije COVID-a 19, drugi vanjski akteri mogli su svoju marginalnu potporu pompozno prikazati kao puno važniju. Takve događaje treba očekivati i u budućnosti sprječavati.
- ✘ EU mora obnoviti svoj kredibilitet u Sjevernoj Makedoniji preko bitnog angažmana obiju strana u rješavanju makedonsko-bugarskog spora. Iako istraživanja javnog mnijenja pokazuju da je EU vitalan igrač i može nastaviti nuditi pravu opciju, za razliku od povoljnosti koji nude autoritarne zemlje, potpora sve više opada – s 80% 2014. godine na 64% 2022. (Damjanovski, 2023.). EU i države članice moraju pomoći konstruktivnom dijalogu.

- ✘ Demokratske snage moraju ulagati u unutarstranačku demokraciju kako bi ublažile potencijalno maligni utjecaj trećih aktera preko lokalnih političara. Strukture političkih stranaka u Sjevernoj Makedoniji visoko su centralizirane i orijentirane na vođe; stoga se stranačke vođe ne trebaju puno angažirati da bi utjecali na šire javno mnijenje. Visoko koncentrirana moć u rukama nekolicine političkih aktera čini građane daleko osjetljivijima na vanjske utjecaje (od kojih neki mogu biti maligni), budući da trećim akterima treba mnogo manje resursa da dopru do šire publike. Donatori moraju izravnije surađivati s političkim akterima.
- ✘ Na kraju, potrebno je uložiti unutarnje napore u borbu protiv korupcije i izgradnju neovisnog pravosuđa kako bi bilo moguće suprotstaviti se potencijalno malignom utjecaju. U oba ova područja reforme najmanje napreduju. Također, oba su ova područja ključna za izgradnju povjerenja. Napredak bi mogao smanjiti populističke zahtjeve, što je osjećaj kojeg lako mogu iskoristiti radikalni politički akteri, kao što je ljevica, koji su dobili značajnu potporu. Utjecaj neliberalnih stranih aktera mogao bi oslabiti sa smanjenjem korupcije i jačanjem pravde, pri čemu je neophodan stalni pritisak na političke aktere da provode reforme.
- ✘ Potrebna su sredstva i potpora za izgradnju kapaciteta kako bi se učvrstili kapaciteti državnih institucija i izgradio imunitet na korozivni kapital. Institucionalni nedostatak kapaciteta najbolje je prikazan učincima kineskog kapitala u Sjevernoj Makedoniji, koji je utjecao na različita područja politike, uključujući borbu protiv korupcije. Donatori i civilno društvo moraju usmjeriti napore u izgradnju mehanizama dobrog upravljanja u ključnim institucijama da bi se odbio potencijalni maligni kapital.

Srbija

(status zemlje kandidatkinje za članstvo u EU-u dodijeljen 2012. godine)

Zapad je drag, ali Istok je draži: politički pritisci i preferencije aktera u Srbiji

Autor: **dr. Vladimir Vučković**

predavač, Odjel za međunarodne odnose i europske studije, Masarykovo sveučilište, Brno, Republika Češka

Sažetak

Za razliku od ostalih vanjskih aktera (Kina, Turska i UAE), Rusija ostaje jedina država koja doprinosi destabilizaciji Srbije, jer je njen utjecaj duboko prisutan u svim sferama

društva. Rusija je i dalje sila s pravom veta koja podržava nestabilni Zapadni Balkan – regiju koja iz strateških razloga nije integrirana u europsku i euroatlantsku zajednicu. Kao

geostrateški akter, Moskva nastoji proces europeizacije učiniti što nepotpunijim i nedovršenijim jer želi poslati jasnu poruku zemljama postsovjetskog prostora da se ne isplati ući u EU i NATO. Što se tiče demokracije, svi vanjski akteri imaju tendenciju pridonijeti propadanju demokracije u Srbiji jer štete procesu demokratske konsolidacije. Budući da je njihov (vanjski) utjecaj korozivan, uklapaju se u opću tendenciju (loše) kvalitete demokracije i vladavine prava u Srbiji, posebice u kontekstu transparentnosti financijskih procedura, gospodarsko-infrastrukturnih projekata i

vojno-sigurnosne suradnje. Ti moćnici također utječu na pad demokracije u Srbiji, jer su skloni i veličanju kulta ličnosti autokratskih vođa – Putina, Jinpinga i Erdogana, uglavnom kroz prorežimske medije. No, ključna prepreka u podizanju kvalitete demokracije u Srbiji nije vanjska, već unutarnja. Počiva na usponu moći Aleksandra Vučića, koji kombinira alate autokratskog upravljanja s deklarativnim opredjeljenjem za proces pristupanja EU-u, samim time legitimizirajući demokratsko nazadovanje i eroziju demokratskih zaštitnih mehanizama u zemlji.

Preporuke o politici

- ✘ Budući da je Rusija jedina sila koja pridonosi destabilizaciji Srbije, nepriznavanje Kosova i pitanje energetske (plinske) diversifikacije moraju se riješiti u nadolazećem razdoblju, namjerava li Srbija smanjiti ruski utjecaj.
- ✘ Potrebno je dodatno ojačati promjenu netransparentnih procedura i ograničavanje kulta autokratskih ličnosti (Putin, Jinping i Erdoğan) jer oni doprinose slaboj demokraciji u zemlji, eroziji demokratskih zaštitnih mehanizama i raširenoj korupciji u Srbiji.
- ✘ Srbija se najbolje može opisati kao defektna demokracija; stoga su potrebne daljnje radnje kako bi se smanjio utjecaj zarobljavanja države od strane vladajuće stranke, neformalnih pokroviteljskih mreža, institucionalno ukorijenjene korupcije, klijentelizma i kontrole medija i institucija od strane Vučićevog poluautoritarnog režima.
- ✘ Trenutna višesmjerna vanjska politika taktički je korisna; međutim, to je u strateškom smislu neizvedivo jer bi Srbija u nadolazećem razdoblju mogla izgubiti perspektivu članstva u EU-u zbog pretjeranog oslanjanja na alternativnu politiku.

